

Að tilheyra, taka þátt og læra

Borgarbyggð

BORGARBYGGÐ

Nafn verkefnis - Að tilheyra, taka þátt og læra

Samstarfsaðilar

Borgarbyggð í samvinnu grunnskóla, leikskóla, skólaþjónustu, félagsþjónustu, frístundar, félagsmiðstöðvar, UMSB og Heilbrigðisstofnunar Vesturlands.

Verkefnið er unnið á árunum 2019-2021.

Markmið verkefnis

Markmið verkefnisins er að skólar og frístundastarf í Borgarbyggð komi til móts við náms- og félagslegar þarfir hvers og eins með manngildi, lýðræði og félagslegt réttlæti að leiðarljósi og gengið verður út frá því að allir fái jöfn eða jafngild tækifæri til náms og frístunda. Sérstök áhersla verður lögð á virka þátttöku nemenda og sjónarmið þeirra fengin með viðurkenndum aðferðum.

Staða verkefnisins

Í fyrsta lagi hefur verið unnið að því að starfsfólk leikskóla, grunnskóla, frístunda- og íþróttastarfs í samvinnu við skólaþjónustu og félagsþjónustu Borgarbyggðar og í samstarfi við Heilbrigðisstofnun Vesturlands öðlist sameiginlegan skilning á því hvernig nám og frístundastarf getur tekið mið af fjölbreyttum barna og ungmennahópi.

Sátt hefur myndast um eftirfarandi skilning á því hvernig fjölbreyttum þörfum barna og ungmenna verður best mætt í skóla- og frístundastarfi:

Hugmyndafræði menntunar fyrir alla miðast við það að öll börn og ungmenni séu virkir fullgildir þátttakendur í skólasamfélaginu. Margbreytileikinn verður þannig viðurkenndur sem hið venjulega. Slíkur skóli tryggir öllum nemendum nám við hæfi, og árangursríka kennslu sem tekur mið af þörfum hvers og eins, sem og nauðsynlegan stuðning.

Í Borgarbyggð hefur verið lögð áhersla á kennsluhætti sem styðja við þessa hugmyndafræði. Má þar helst nefna:

- Styrkleikamiðaða nálgun
- Teymiskennslu kennara og annarra starfsmanna
- Ábyrgð umsjónarkennara á öllum nemendum
- Fjölbreytta kennsluhætti með starfspróun sem bætir í verkefnakistu kennara
- Góðan skólabrag sem einkennist af umburðarlyndi, vináttu og virðingu
- Sameiginlegri ábyrgð foreldra, nemenda og skóla á uppeldi og námi nemenda

Sameiginlegt átak í að greina og mæta áhugasviði barna og ungmenna fyrir tómtunda- og íþróttaiðkun.

Í öðru lagi er markmið verkefnisins að styðja við þróun skólustarfs fyrir alla nemendur í Borgarbyggð og að byggja upp þekkingu innan skólanna á skapandi og sveigjanlegu námsumhverfi sem hentar fjölbreyttum nemendahópi.

Búið er að fara yfir móttökuáætlanir leikskóla og grunnskóla með það fyrir augum að taka sem best á móti tví- og fjöltýngdum börnum og þær uppfærðar. Unnið hefur verið að móðurmálskennslu fyrir fjölmennustu hópa tvítýngdra barna frá Svíþjóð, Þýskalandi, Frakklandi og Póllandi. Er litið á þessa kennslu sem byrjun í almennri móðurmálskennslu fyrir alla tvítýngda nemendur. Unnið hefur verið með viðhorf og samskipti þeirra sem að börnum og ungmönnum koma.

Leitað hefur verið til Ingvars Sigurgeirssonar, prófessors við Háskóla Íslands, um að fylgjast með framvindu skólaþróunarverkefna í grunnskólunum og veita kennurum og stjórnendum ráðgjöf um þá þætti sem áhersla hefur verið lögð á hverju sinni; á þessu ári þróun teymiskennslunnar og hvernig til tekst við að koma til móts við þarfir allra nemenda. Ingvar hefur heimsótt skólana, fylgst með kennslu og átt í framhaldi af því fundi með kennarateymum og stjórnendum. Meginniðurstaða úttektar vorið 2020 er að allt bendir til þess að teymiskennsla hafi náð að festa rætur í báðum skólanum, m.ö.o. að skólarnir séu orðnir teymiskennsluskólar. Sjá nánar um þetta í áfangaskýrslunni Teymiskennsla og skóli án aðgreiningar í grunnskólum Borgarbyggðar (Ingvar Sigurgeirsson og Anna Magnea Hreinsdóttir, 2020).

Í þriðja lagi hefur verið farið yfir framboð og innihald íþróttá- og frístundastarfs með það fyrir augum að styrkja þá sem að því koma til að mæta fjölbreyttum barna og ungmennahópi.

Unnið er að gerð verkferla og að koma á fót hugmyndabanka um hvernig nemendum með fötlun og nemendum með erlendan bakgrunn sé best mætt í íþróttá- og frístundastarfi. Einnig er unnið að gerð móttökuáætlunar í samstarfi Borgarbyggðar og UMSB um íþróttá- og frístundastarf, en stefna í málaflokknum liggur fyrir. Áætlað er að þessi þáttur vinnist áfram veturinn 2020-2021.

Í fjórða lagi hefur fjölbreytt stoðkerfi verið þróað og sveigjanlegir kostir á stuðningi vegna einstaka nemenda fyrir kennara í Borgarbyggð.

Úrræði innan skóla eru:

- Deildarstjórar sérkennslu sem hafa það hlutverk að bera ábyrgð á sérkennslumálum og vera faglegur ráðgjafi. Einnig eiga þeir að sinna kennslufræðilegri forystu og fylgjast með á vettvangi.
- Proskapjálfar starfa með teyrum og með einstaka fatlaða nemendur og felur starf þeirra í sér umsjón verkefna og/eða samræmingu faglegs starfs í grunnskólanum. Hann þarf einnig að veita ráðgjöf og leiðsögn til þeirra aðila sem hann starfar með og eiga þeir að standa vörð um réttindi nemenda með fötlun og sérþarfir og stuðla að því að þeir njóti góðrar þjónustu.
- Sérkennarar sjá um þá nemendur sem þurfa aðlagð námsefni, sinna kennsluráðgjöf því tengdu og vinnur að einstaklingsáætlunum fyrir nemendur í samráði við umsjónarkennara og aðra sem að málinu koma.
- Stuðningsfulltrúar sem hafa það hlutverk að taka þátt í starfi innan skólans, aðstoða kennara við að framfylgja námsáætlunum, ásamt því að auka færni og sjálfstæði þeirra nemenda sem þurfa stuðning.
- Búbblan, velferðarkennsla sem byggir á jákvæðri sálfræði og framkvæmdin tekur mið af sjálfsákvörðunarkenningum.

Úrræði innan skólalþjónustu eru:

- Fræðslustjóri sem sér um ráðgjöf og stuðning við stjórnendur og skólastarf, umsjón með endurmenntun og þróunarstarfi og sinnir eftirliti og stefnumótun.
- Verkefnastjórar skóladeildar sinna stuðningi við starfsfólk skóla, sitja teymisfundi og fylgja eftir greiningum og ráðgjöf sálfræðinga.
- Kennsluráðgjafar sem starfa í verktöku ýmist með ráðgjöf í einstökum málum, um skólalþróunarverkefni eða með sí- og endurmenntun.
- Námsráðgjafi veitir meðal annars ráðgjöf varðandi nám, námstækni og námsvenjur. Einnig persónulega ráðgjöf og stuðning við nemendur. Hann situr í nemendaverndarráði skólans.
- Sálfræðingar starfa í verktöku og sinna skimunum og greiningu ásamt ráðgjöf og eftirfylgd.
- Talmeinafræðingar starfa í verktöku og sinna skimunum og greiningu ásamt ráðgjöf og fræðslu við einstaka kennara og starfsmannahópa.
- Atferlisráðgjafi starfar í verktöku og veitir ráðgjöf um einstaka barn og starfsaðferðir skóla.

Einnig hefur átt sér stað virkt samtal um hlutverk skólaþjónustu og aukna samvinnu félagsþjónustu og skólaþjónustu, því oft liggur vandi nemenda heima. Sótt hefur verið eftir fræðslu og ráðgjöf víða og er reynslan sú að aðgengi skóla að sérfræðingum um land allt sé gott.

Stórt skref verður tekið í átt að aukinni samvinnu félagsþjónustu og skólaþjónustu innan fjölskyldusviðs Borgarbyggðar með ráðningu málstjóra frá 1. ágúst 2020.

Málstjóri sér um að börn og foreldrar hafi greiðan aðgang að samþættri þjónustu við hæfi og stýrir þróunarverkefni um samþættingu skóla og velferðarþjónustu í anda snemmtækrar íhlutunar. Félags- og barnamálaráðherra hefur lagt fram frumvarp til laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna. Um er að ræða nýja heildarlöggjöf sem ætlað er að ná utan um samþættingu allrar þjónustu í þágu farsældar barna. Samþætting þjónustunnar grundvallast á samvinnu þvert á kerfi. Þjónustan er í þremur stigum, á fyrsta stigi er grunnþjónusta og snemmbær stuðningur og þá er gert ráð fyrir að barn og fjölskyldur hafi tengilið. Á öðru og þriðja stigi er veittur markvissari og sérhæfðari stuðningur og málstjóri heldur utan um stuðningsteymi og sér um gerð og eftirfylgni stuðningsáætlunar.

Helstu verkefni og ábyrgð

- Veitir ráðgjöf og upplýsingar um þjónustu í þágu farsældar barns samkvæmt óskum foreldra, skóla og/eða barns.
- Aðstoðar við að tryggja aðgang að mati og/eða greiningu á þörfum barns.
- Ber ábyrgð á og leiðir stuðningsteymi og gerð stuðningsáætlunar.
- Fylgir því eftir að þjónusta sé veitt í samræmi við stuðningsáætlun.
- Veitir þeim sem sitja í stuðningsteymi ráðgjöf og upplýsingar um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barns.

Menntunar- og hæfniskröfur

- Háskólamenntun sem nýtist í starfi, svo sem kennslufræði, þroskaþjálfufræði, félagsráðgjöf eða sálfræði.
- Framhaldsmenntun sem nýtist í starfi æskileg.
- Reynsla af starfsemi skóla- og/eða félagsþjónustu.
- Frumkvæði í starfi, skipulagshæfileikar og sjálfstæð vinnubrögð.
- Lipurð og sveigjanleiki í samskiptum.

Í kjölfarið heldur áfram sú vinna sem hafin er að greina verkefni fjölskyldusviðs til að mæta þörfum íbúa m.a. fyrir uppeldisráðgjöf fyrir foreldra, kennsluráðgjöf fyrir skóla, um mikilvægi heilsuefningu og þátttöku í íþrótt- og tómstundastarfi svo eitthvað sé nefnt. Sú vinna tekur mið af forvarnarstarfi og snemmtækri íhlutun.

Veturinn 2020 – 2021 - næstu skref

Áfram verði skipulega unnið að því að festa teymiskennslu í sessi sem grundvallarskipulag í skólalastarfinu. Sérstök áhersla verði lögð á að teymin þrói áfram kennsluhætti sem henta fjölbreyttum nemendahópum. Hér má nefna að koma enn betur til móts við nemendur af erlendum uppruna, nemendur sem standa námslega illa eða glíma við áhugaleysi eða skólaforðun. Þá má nefna nemendur sem glíma við geðræn vandkvæði og samskiptavanda, sem og bráðgera nemendur. Í þessu sambandi er forgangsverkefni að samhæfa betur stoðþjónustu og almenna kennslu og huga betur að skipulagi námsumhverfis sem hentar kennslu í fjölbreyttum námshópum.

Sjónarmið og þátttaka barna og ungmenna

Nemendur eiga rétt á því að koma sjónarmiðum sínum á framfæri varðandi námsumhverfi, námstilhögun, fyrirkomulag skólalastarfs og aðrar ákvarðanir sem snerta þá. Rannsóknir sýna að börn eru að jafnaði ekki upptekin af fötlun sinni, bakgrunni eða sérþörfum og virðast álíta að daglegt líf sitt sé líkt og hjá öðrum börnum. Einnig hefur komið fram að börn með sérþarfir vilja fylgja jafnöldrum sínum í sem flestum daglegum athöfnum í skólanum.

Oft eru kennarar og annað starfsfólk ekki nægilega meðvitað um þarfir barna og ungmenna, áhugasvið og langanir og því mikilvægt að leggja sérstaka áherslu á að fanga sjónarmið þeirra. Raddir nemenda eiga að heyrast til að þeim finnist þeir vera hluti af heild og að þau geti haft áhrif með þátttöku í skólalastarfi. Viðhorf kennara þurfa að vera opin og sveigjanleg gagnvart þeim fjölbreytta nemendahóp sem þeir hafa á sinni könnu. Það er ein grunnforsenda þess að geta skipulagt skólalastarf sem tekur mið af fjölbreyttum bakgrunni og þörfum barna og ungmenna.

Sérstök áhersla verður lögð á þennan þátt í verkefninu og fræðsla veitt til kennara og annars starfsfólks um að ná sjónarmiðum barna og ungmenna í daglegu skóla- og frístundastarfi með það að markmiði að öll börn upplifi að þau tilheyri og að þau geti tekið virkan þátt.

Aukið foreldrasamstarf

Komið hefur í ljós að til að ná markmiðum verkefnisins um að skólar og frístundastarf í Borgarbyggð komi til móts við náms- og félagslegar þarfir hvers og eins og að allir fái jöfn eða jafngild tækifæri til náms og frístunda þarf að auka samstarf við foreldra. Lögð verður áhersla á þann þátt veturinn 2020-2021. Farið verður ítarlega yfir ábyrgð foreldra á uppeldi barna sinna og ábyrgð nemenda á námi sínu. Einnig mikilvægi þess að foreldrar hafi háar væntingar til nemenda um þrautseigju og frammistöðu í námi. Lögð verður áhersla á virkt foreldrastarf í skólunum og mikilvægi bekkjatengla og hlutverk þeirra skilgreint betur. Stutt regluleg uppeldisnámskeið/fræðsla verða þróuð í leikskólum og grunnskólum. Í öðru lagi verða nemendastýrð foreldraviðtöl þróuð, skipulag þeirra og umgjörð. Í þriðja lagi verða próaðar nemendakynntar námsefniskynningar að hausti. Unnin verður stefna sveitarfélagsins um fjölmenningslegt skóla- og frístundastarf og mun sú vinna taka mið af [stefnu um menntun barna og ungmenna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn](#).

Í þessum verkþætti verður sérstök áhersla lögð á að móta viðhorf starfsfólks íþróttá- og frístundastarfs og hvernig þeir geta lagt sig fram við að ná sérstaklega til þessa hóps. Móttökuáætlun verður unnin og áhersla sett á að markaðssetja íþróttá- og frístundastarf fyrir jaðarsetta hópa í Borgarbyggð.

UMSB vinnur nú að því að innleiða verkefnið Sýnum karakter sem fellur vel að þessu verkefni en það snýst um þjálfun sálrænnar og félagslegrar færni barna og ungmenna í íþróttum. Hugmyndafræði verkefnisins byggir á að hægt sé að þjálfra og styrkja sálræna og félagslega færni iðkenda eins og líkamlega færni. Helsta markmið með verkefninu er því að hvetja þjálfara og íþróttafélög til að leggja enn meiri og markvissari áherslu á að byggja upp góðan karakter hjá iðkendum, með þjálfun sálrænna og félagslegra eiginleika barna og ungmenna. Það verkefni hefur því samlegðaráhrif með þessu þróunarverkefni sem allir geta notið góðs að. Það sem helst fellur þó undir þetta þróunarverkefni er að taka sérstakt tillit til barna og ungmenna með fötlun og sérþarfir og barna og ungmenna sem eru með erlendan bakgrunn.

Borgarnesi, 3. júní 2020

Anna Magnea Hreinsdóttir, sviðsstjóri fjölskyldusviðs Borgarbyggðar